

TASAVVUFÇULARIN KAYGAN ZEMİNİNDE YÜRÜMEK

19.12.2012 tarihinde çıkan bir haber gündeme şu şekilde geldi.

Yayın dünyasının konuştuğu otosansür, geçtiğimiz hafta Evrensel gazetesinin haberiyle ortaya çıktı. Fırat Yayınevi, 10. Sınıf edebiyat kitabında Yunus Emre'nin ilahi türündeki şiirini 8 kütadan 7 kütaya indirdi. İlahi'nin en bilinen dörtlüğü olan,

"Cennet cennet dedikleri

Birkaç köşkle birkaç huri

İsteyene ver onları

Bana seni gerek seni"

mısraları sansürlenmişti.

Yayınevi, "Şiir bu haliyle Talim Terbiye'den onay aldı" diyerek kendisini savundu. Ancak, sansürü yayınevinin kendisinin mi yaptığı, Talim Terbiye Kurulu'nun mu talep ettiği anlaşılmadı. Kültür Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu'nun onaylama gerekçesini, "şiirden beklenen kazanımların, söz konusu eksik haliyle de sağlanması" olarak gösterdi. Talim ve Terbiye Kurulu'nda yönetici düzeyde çalışmış iki eğitmen, Radikal gazetesine konuyu iki farklı açıdan değerlendirdi ;Uygulamayı 'hatalı' bulduğunu belirten eski yönetici, "Şiir bütünsel olarak alınmışsa kıta çıkarılamaz, şiirin tamamı alınmadığı için kitap geri dönmeliydi" görüşünde. Kurulda başkanlık düzeyine çıkmış bir başka isim ise, uygulamada 'teknik olarak' yanlışlık olmadığı görüşünde. Bakan Dinçer: **"Öküz altında buzağı aramak"** Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer İlköğretim Kitaplarında Yunus Emre şiirinin sansürlendiği iddialarına ilişkin olarak, "Ben bu tartışmayı biraz öküz altında buzağı arama tartışması olarak görüyorum" dedi. Dinçer, İstanbul'da "Okullar Hayat Olsun Projesi" değerlendirme toplantısına katıldı. Toplantı çıkışı basın mensuplarının soruların yanıtlayan Dinçer, İlköğretim ders kitaplarında Yunus Emre şiirinin sansürlendiği iddialarına ilişkin olarak şunları söyledi: **"Konu Yunus Emre olunca, Yunus Emre'yi sansürlemek bizim haddimize mi? Böyle bir şeyi düşünüyor olmak bile bence çok doğru bir yaklaşım değil. Bu, bizi bilmemek, bizi tanımamak anlamına gelir. Normal şartlarda, bahsedilen kitap, özel bir yayınevinin hazırladığı bir ders kitabı. Talim ve Terbiye Kurulu'nun denetim ve süreçlerinden geçmiş bir kitap. Talim ve Terbiye Kurulu, bir sansür kurulu değil ki, böyle bir şey yapsın?**

Bakanlık olarak hangi sınıfta, hangi kazanımların olacağını tespit ediyoruz. Piyasadaki ders kitaplarını hazırlayan öğretmenlerin, bu kazanımları, oradaki anlatımlarında sağlayıp sağlamadıklarını ölçüyoruz. Dolayısıyla kitabı yayımlayan yazar, kazanımları öngören dizeleri almış, onun dışındaki dizelere yer vermemiş. Bizim ölçümümüzde şiirin tamamı var mı yok mu diye bir inceleme yapılmaz." Dinçer, tartışmayı "öküz altında buzağı arama" tartışması olarak gördüğünü ifade ederek, "Biz asla öyle bir şey düşünmeyiz ve yapmayız. Piyasadan gelen kitapların, kazanımlara uygun şekilde hazırlanıp hazırlanmadığını kontrol ederiz. Kitaba, bu süreçte bakılmış ve kazanımları sağladığı görülünce de onay verilmiştir" dedi.

Bu meydana yapılan hatalar bakış açısıyla çeşitlenmeli olur. Ancak umurun sorumlu olduğu dini hukuk çerçevesinde Yunus Emre kaddesellâhü sırrahu'l azizin şathiye sınıfına girecek ilâhisinin eğitimi tamamlanmamış ve seviye itibarı ile zamanımız itibarıyla zayıflıkları olan umum talebenin ders kitaplarına konulması birinci yanıştır.

İkinci yanısta koyanın veya sâirenin hangi niyetle olduğunu bilmediğimiz şekilde Molla Kasım cephesiyle sansürlenmesidir.

Üçüncü yanısta açığa çıkmış bu konuyla eğitim kitaplarında başıboşluğun varlığıdır.

Bu yanlışlar sayısı artırılabilir.

Önemli olan eğitimde ülkenin nerelere doğru gittiğidir. Lise okul kitaplarında tasavvuf konusunun okutulacak muhakkak bir ders seviyesi vardır. Fakat genç dimağların daha kulluğun şuuruna ermeden Allah Teâlâ ile naz makamında söylenecek sözlerin içeriğine çekilmesi ile onların Ateist zihniyetinin katmanlarına çekmek ve ileride dini alaya almaya varacak bir yol açmanın sebebi olmak müthiş hata kabilinden olacağı unutulmamalıdır. Aslında veli zâtların sözlerinin hak ve hakikatin bir cephesinde olsa da, nefsini temizlemek isteyen birçok tâlibleri şek ve şüpheyne düşürmüştür. Bu sözler, şek ve şüpheyne düşürmek için söylenmiş de değildir. Belki insanların şek ve şüphaneden çıkarıp ve izâle etmek ve ileri seviyede Allah Teâlâ'ya muhabbeti sağlamak olsa da Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem irşad sünnetine muvafık olmadığından zarara meyletmiştir. Neticede kaygan zemindeki şathiye'nin unsurları kabilin olup faydadan çok zarara dönük bir hal almıştır.

Tasavvufun en çetrefilli konularında cesaretli konuşan Melâmilerin üçüncü dönem Piri Seyyid Muhammed Nûr'ül Ârabî kaddesellâhü sırrahu'l azîz dahi bu gibi tasavvufun ince meselelerinin ulu orta konuşulmasından muzdâr olmuş zararın varlığına işaret etmiştir. Hakkında anlatılır ki;

Kendileri bir akşam çok müteessir bir halde hane-i saâdetlerine dönmüşlerdi. Bu teessürü gören eşi, O'na, neden müteessir ve üzgün olduğunu sorunca, şu cevabı aldı:

“Ey hanımım, ben üzgün olmayayım da kim olsun? Biraz önce İhvanın kahve köşelerinde tevhidin sırlarını konuştuklarını duydum. Umum yerde konuşulmaması gereken şeyleri kahve köşelerinde konuşuyorlar!”

Konuyla ilgili gelecek şathiye ve açıklamalı bir fetvâ makaleyi burada zikrederim. Allah Teâlâ'm doğru yaptığımız yanlışlardan Zâtına sığınırız.

İhramcızâde İsmail Hakkı

ŞATHİYE

Mutasavvıfların birçoğunun teveccüh gösterdikleri "**Şath**" lugatte Arapça Ş-T-H kökünden istikakla; sarsılma, hareket, titreme anlamına gelir. Bu bağlamda, içinde fazla hareket vukû bulduğu için un elenen alete de 'miştâh' denilir. Miştâh denilmesi hareketin çokluğundan, belki de bu hareket sırasında dışına un taşmasındandır.

Sûfiler bununla "vecd ve istiğrak halinde tecelliyata gark olan kalb(sır)lerinin hareketini ve sarsılmasını kasd ederler. Bu hareket ve sarsılmaya maruz kalan sûfî, dinleyenin çok garip karşılayacağı sözler söyler. İşte bu şekilde söylenmiş sözlerle şathiyat denir.

Sûfilerin en çok tenkide maruz kaldıkları hususlardan birisi de, ne kasd edildiği kolay anlaşılmayan kapalı veya sembolik ifadelerden oluşan ve sûfiyi kuşatıp ondan taşan vecd halinin tasviri anlamına gelen ruh lisaniyla konuşmasının açılımı ve hissettiği hallerin lafızlarla ifadesi olan bu "şath/şatah"larıdır.

Bu sebeple tasavvuf ehli nazarındaki hakiki manasını göz önüne almayarak, zahir şekline göre bunları manasızlıkla suçlamak yanlıştır. Bu tür manzumeler mana derinliğine nüfûz edemeyen "kâl ehli"ne göre saçma gibi görünürse de, tasavvuf rumuzuna layıkıyla aşına olanlara, onların pek sarîh bir manası ve birçok anlamı vardır.

Bakî'nin de bir şiirinde dediği gibi;

"Hüner esrâr-ı ma'nâ anlamaktır lafz-ı muğlâktan "

Mistik tecrübe aklî değildir sadece yaşanır. Bu bakımdan mistik tecrübenin

kişilere anlatılması, nakledilmesi zordur. Ancak, nakil de şarttır. Zira hiçbir bilgi gizli kalmaz, kalmayacaktır. Bu eşyanın hakikatine aykırıdır. Var olan bilgi tezahür etmek için var olmuştur. Ne var ki, insanlığın idraki aynı seviyede değildir. Aktarılan bilgilerin anlayış farklarına göre kavranılması muhakkaktır. Ayrıca muhatabın ve konunun seviyesi yükseldikçe, kelimada tasarruf ve ifadede semboller kullanmayı çoğaltma, bir kâinat kanunudur.¹

Soru:

Bazı kitaplar da Muhyiddin İbnü'l-Arabî kaddesellâhü sırrahu'l azîzin "Fusus'ul Hikem"ini Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem tarafından yazılıp ona verildiği yazmakta. Hâlbuki İbn-i Arabî'nin "Fusus'ul Hikem" ve diğer kitaplarında küfür sözleri türü bulunmaktadır. Bu kitabı peygamberin yazdığı doğru olabilir mi? Bu kitapların okunması caiz mi? İbn-i Arabî hakkında ne dersin?

BİSMİHİ TEÂLÂ

Ulema arasında en çok tartışılan kişilerden birisi de İbn-i Arabî'dir (kuddise sırruhu). Ulemanın bir kısmı onun veli olduğuna kabul etmektedir. Nitekim bunlardan biri olan İbn-i Haceri'l mekki, İbn-i Arabî (rahmetullahi aleyhima) hakkında şöyle demektedir.

" İbn-i Arabî (kuddise sırruhu) arifi billâh olan, ALLAH'ın (Celle celalühü) veli kullarından olup bildiği ile amil olan ulemaadandır. İbn-i Arabî'nin (kuddise sırruhu) zamanının âlimlerinden olduğu hususunda ittifak edilmiştir. Öyle ki kendisi her türlü ilimde kendisine tabi olunan olup, kendisi başkasına tabi olanlardan değildir.... Kendisi zamanının en takvalılarından olup sünneti seniyye'yi ihya etmiş ve mücadele hususunda zamanının en büyüklerindendir. Hatta kendisinin bir abdest ile üç ay durduğu rivayet edilmiştir. Diğer hallerini buna kıyas et. Kendisinin "Futuhatu'l Mekkiyye" isimli eserini yazdıktan sonra sayfaları hiçbir koruyucu olmadan Kâbe'nin üzerine koymuş, bir sene orada kalmasına rağmen Mekke çok yağmur ve rüzgârlı bir yer olmasına rağmen ne sayfaları yağmurdan ıslanmış, ne de rüzgâr sayfalarından birisini uçurmuştur... Onun kitaplarında ilk bakışta anlaşılması zor olan hakikatlerden yüz çevirmek gerekir. Zira o hakikatleri ancak o mertebeye gelen arifler, kitab ve sünnet hakikatlerine muttali olanlar anlayabilir. Bu hakikatleri anlayamayan bir takım cahil insanlar onun boynundan İslâm ipini çıkaranlar ve ondan şer'i teklifleri düşürerek onu en büyük şirklerden bir şirk ile suçlayanlar hem dünyada hem de ahirette açık bir hüsrana düştüler. (İbn-i Haceri'l mekki, feteva-i hadisiyye, c:1 sh: 210)

Osmanlı devletinin 9. Şeyhulislam'ı olan İbn-i Kemal Paşazade'de, İbn-i Arabî (rahmetullahi aleyhima) hakkında şöyle demektedir.

" Ey insanlar iyi bilin ki İbn-i Arabî (kuddise sırruhu) kâmil bir müçtehid, fazıl bir mürşiddir. Kendisinin yüksek mertebelerine işaret eden birçok menkıbe ve harikulade halleri olan biri olup, ulema arasında makbul ve faziletli birisidir. Kim onun hakkında ileri geri konuşur, onun faziletini inkâr ederse hata eder. Eğer inkârında ısrarcı olursa delalet düşer ve zamanın sultanı onu bundan dolayı cezalandırır. Onun eserlerinden olan "Fusus'ul Hikem" ve " Futuhatu'l mekkiyye" isimli eserlerinde ki bazı meseleler emri ilahiye'ye ve şer'i Muhammediyye'ye uygun olup ehl-i keşif ve ehl-i batın dışında ki zahir ehline gizli hususlardır. Kim bunlarda ki manayı ve anlatılmak isteneni anlamazsa " hakkında bilgin olmayan şeylerin arkasına düşme. Zira kulak, göz ve kalb bundan mes'uldür." (İsra/36) ayeti kerimesi gereği susması gerekir." (Tabakatu'l müçtehidin, c: 1 sh: 133)

İbn-i Arabî'nin (kuddise sırruhu) özellikle "Fusus'ul Hikem" ve "Futuhatu'l Mekkiyye" isimli eserlerinde ki görüş ve vahdet-i vücud hakkında ki görüşlerinden ötürü ulemanın büyük bölümü tarafından küfür ve zındıklıkla itham edilmiştir.

¹ Yrd. Doç. Dr. Cengiz GÜNDOĞDU Abdülmecîd Sivâsî'nin Mevlânâ'nın Şathiyye Türünde Yazdığı Bir Gazeli'ne Yaptığı Şerh: Şerh-i Ebyât-ı Celâleddîn-i Rûmî [Dergi]. - [s.l.] : Atatürk Üniv. İlahiyat Fak. Tasavvuf Anabilim Dalı.

Mesela Hanefilerden Şehabeddin Hüseyin b. Süleyman (rahmetullahi aleyh) ibn-i Arabî'nin (kuddise sırruhu) küfrüne hükmederek, kitaplarının okunmaması gerektiğine hükmetmiştir. Takiyyiddin ibn-i teymiyye, Şerafeddin İsa zevavi, kadı kuzat bedreddin, Sadedin harisi, Zeyneddin Ömer b. ebi hazm, (rahmetullahi aleyhim ecmain) gibi birçok âlim İbn-i Arabî'nin (kuddise sırruhu) kâfir ve zındık olduğuna hükmederek kitaplarının okunmaması gerektiğini söylemişlerdir. (Abdurrahman sehavi, kavlu'l münbi an tercümeti ibn-i Arabî, c: 2 sh:365, 379)

İbn-i Arabî (kuddise sırruhu) hakkında leh'te ve aleyh'te Konuşanlar olduğu gibi onun hakkında konuşmayıp "onun hakkında konuşmayıp susan kurtulmuştur." (Suyuti, tenbihü'l gabi bi tebrieti ibn-i Arabî, sh:9) diyen Şerafeddin Münavi, Hafız zehebi (rahmetullahi aleyhima) gibi ulemada bulunmaktadır. İbn-i Teymiyye ise İbn-i Arabî (kuddise sırruhu) hakkında "fetvalar"ın da " onun kâfir olduğunu söyleyenler olmakla beraber onun öldüğünü zaman İslâm dinine yakın olduğunu zannediyorum..... ama nasıl öldüğünü en iyi ALLAH (Celle celalühü) bilir." (Mecmau'l feteva, c: 2 sh: 143) derken, **"el Furkan beyne evliya-i'r-rahman ve evliya-i'ş-şeytan"** isimli eserin de " İbn-i Arabî (kuddise sırruhu) kendisi hakkında söylenen şeylerden uzak olup **"Futuhatu mekkiyye"** isimli eserinde ki sözleri tasavvuf erbabının bazı hallerinden dolayı söylediği sözler olduğundan bunlar hakkında mazur sayılır." (c:1 sh:210, 215) demektedir.

İbn-i Arabî'nin (kuddise sırruhu) hakkında ki olumsuz görüşler genellikle onun tasavvufi yönünden dolayıdır. İkinci bin'in müceddidi İmamı Rabbânî (kuddise sırruhu) "Mektubat" isimli eserin de onun hakkında özet olarak **"Bize düşen onun şeriata uygun olan sözlerini kabul edip, şeraite uygun olmayan sözlerini kabul etmemektir. İbn-i Arabî'yi (kuddise sırruhu) kabul etmede veya etmeme de bu fakirin tercih ettiği orta yol budur. Onun halini en iyi bilen ALLAH'tır (Celle celalühü)."** (Mektubat c: 2 mek: 77) demek suretiyle onun hakkında en uygun olanın orta yol olduğunu ifade etmiştir.

İbn-i Arabî (kuddise sırruhu) hakkında en iyi yolun orta yol olduğunu beyan edenlerden birisi de Hanefi mezhebi'nin Osmanlı dönemin de yaşayan muhakkik âlimlerinden İbn-i Abidin'dir (rahmetullahi aleyh). İbn-i Abidin (rahmetullahi aleyh) babasının "Reddul muhtar"ına yaptığı "dürrul muhtar" isimli haşiyede İbn-i Arabî'ye (kuddise sırruhu) bir bab ayırarak onun hakkında geniş malumat vermektedir.

METİN

Eş-şeyhu'l-Ekber Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin halinin beyanındadır. – Allah Teâlâ bizi onunla fâidelendirsin -

Ebussûud Efendi'nin Marûzât'ında zikredilmiştir ki, Ebussûud Efendi'ye **"Şeyh Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin "Füsûsu'l-Hikem" isimli eserindeki bazı sözleri şeriata uymamaktadır. O eseri kendinden sonra gelenleri sapıtmak için yazmıştır. Onu okuyan mühliddir, diyen kimsenin sözünün mânası nedir? Ve bu kimseye ne lâzım gelir?"** diye sorulmuş.

Ebussûud Efendi de:

"Evet, o eserde şeriata uymayan bazı sözler vardır. Bazıları bu sözleri şeriata uydurmak için tevîl etmişlerdir. Fakat biz, bu şeriata uymayan sözlerin bazı Yahudiler tarafından Şeyh Muhyiddin İbnü'l-Arabî Hazretlerine iftira edilmiş olduğunu yakinen biliyoruz. Artık bu şeriata uymayan sözleri ihtiyaten okumamak vâcibdir. Sultan, bunların okunmasını yasaklayan bir de emir çıkarmıştır. Buna göre şeriata uymayanı eserleri okumaktan, ezberlemekten ve dinlemekten sakınmak vâcibdir." diye cevap vermiştir.

FETVA AÇIKLAMASI

"Yakînen biliyoruz ilh..." Yani şeriata uymayan sözlerin bazı **Yahudiler tarafından** Muhyiddin Arabî Hazretlerine iftira edilmiş olduğunu Ebussûud Efendinin yakînen bilmesi ya yanında sâbit olan bir delil iledir veya Şeyh-i Ekber'in bu sözler ile muradı anlaşılmayıp tevili de mümkün olmadığı için bu sözlerin

Şeyh-i Ekber'e iftira olduğu taayyün etmektedir. Nitekim İmam Şarânî'yi de çekemeyenler, bazı kitaplarına şeriata muhâlif sözler ilave edip İmam Şarânî'ye iftirada bulunmuşlardır.

Bunun üzerine İmam Şarânî asrındaki âlimleri toplayıp, bu kitapların müsveddelerini göstermiş. Bu müsveddelerde şeriata muhâlif sözlerin bulunmadığı görülmüştür.

Şeyh-i Ekber'in itiraz ettikleri sözlerinin açıklanmasını isteyenler Nablûsi Abdülganî'nin "Er-Reddû'l-metin alâ müntakısı'l-ârif Muhyiddin" isimli kitabına müracaat etsinler.

"İhtiyaten okumamak vâcibdir ilh..." Şeyh-i Ekber'in kitabında şeriata uymayan sözlerin iftira olduğu sâbit olursa zaten bunların okunmaması vâcibdir.

İftira olduğu sâbit olmazsa herkes bu sözler ile Şeyh-i Ekber'in ya muradını anlayamaz veya muradının hilâfını onlar da bu sözleri inkâr eder. Bu takdirde de bu sözlerin okunmaması vâcibdir.

İmam Suyûtî "Tenbihü'l-gabî bi-tebriet-i İbn-i Arabî" ismindeki risâlesinde:

"Muhyiddin İbnü'l-Arabî hakkında âlimler iki fırkaya ayrılıp birisi onun velî olduğuna, diğeri ise velî olmadığına inanmıştır. Bence iki fırkanın da razı olmayacağı bir yol vardır: Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin velî olduğuna inanılması, fakat kitaplarının okunmasının haram olmasıdır." demiştir.

Muhyiddin İbnü'l-Arabî'den "Biz öyle bir zümreyiz ki, bizden olmayanların kitaplarımızı okumaları haramdır." diye nakledilmiştir.

Çünkü Sufiler ıstılah olarak bir takım lâfızlar üzerine anlaşıp o lâfızlar ile fukahâ arasında bilinen mânâları murad etmemişlerdir. Kim o lâfızları fukahâ arasında bilinen mânâlara hamlederse kâfir olur.

İmam Gazâlî bazı kitaplarında; **"Sufilerin bazı sözleri, Kur'ân-ı Kerim'de ve hadis-i şerifdeki yed, ayn, istivâ gibi müteşabih olan âyet ve hadîslere benzemektedir."** demiştir.

Bir kitabın Muhyiddin Arabî'ye aid olduğu sâbit olunca, o kitaba bir düşman veya bir mülhid veyahut bir zındık tarafından kelimeler sokulmuş olması ihtimali bulunabileceğinden o kitapta mevcut olan her kelimenin Şeyhin sözlerinden olduğunun sâbit olması veya o kelimeler ile sufiler arasında bilinen mânânın kastedilmiş olduğunun sâbit olması lazımdır. Bunu bilmek ise mümkün değildir. Bildiğini iddia eden insan kâfir olur. Çünkü bu kalbe aid olan işlerdendir ki, bunu ancak Allah Teâlâ bilir.

Büyük âlimlerden birisi sufilerin büyüklerinden birisine **"Zâhiri inkârı gerektiren lâfızlar üzerine anlaşıp ıstılah yapmağa sizi sevk eden nedir?"** diye sormuş. Sufi de: **"Bu ıstılahları bilmeyen, tarikat dâvâsında bulunmasın ve ehil olmayan tarikata girmesin. Ehil olmayan kitaplarımızı okumasın. Bilhassa kitaplarımızı okuyan zâhiri ilimleri anlamaktan âciz ise hem kendisi sapar, hem de başkalarını sapıtır. Kitaplarımızı okuyan ârif ise müritlerine kitap okutmak tarikatlarından değildir ve ilmi de kitaplardan almazlar."** diye cevap vermiştir.

İmam Suyûtî'nin Risâlesinin başka bir yerinde "Fakîh, âlim İzzüddin b. Abdüsselâm "Muhyiddin İbnü'l-Arabî aleyhinde konuşur ve o, zındık dır." derdi.

Bir gün arkadaşları kendisine "Bize kutubu göstermeni istiyoruz." dediler. O da Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi gösterdi. Bunun üzerine arkadaşları: "Sen ona hem zındıkdır, hem de kutubdur diyorsun. Bu nasıl olur?" dediler.

İzzüddin b. Abdüsselâm: **"Ben, ona zındık demekle şeriati koruyorum. Kutub demekle hakikatı söylüyorum."** demiştir." diye zikredilmiştir. İmam Suyûtî'nin sözü burada bitmiştir.

Muhakkik İbn-i Kemal Paşa Fetvasında "Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi medhetmiş, onun pek çok eserleri bulunduğunu söylemiş, "Füsusû'l-Hikem" ile "Fütuhât-ı Mekkiyye" onun eserlerindendir. Bu kitapların meselelerinin bazıları, Allah Teâlâ'nın emrine ve Peygamber Efendimizin sünnetine muvafıktır. **Bu kitapların meselelerinin bazıları, zahir ehil anlayamaz. Ancak keşif ve batın ehli anlar.**

Bu meseleler ile murad edilen mânâyı anlayamayan kimsenin bu hususda sükût etmesi vâcibdir. Çünkü Hak Teâlâ Hazretleri:

“Senin için hakkında bir bilgi hasıl olmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz, kalp: Bunların her biri bundan mesuldür.” (İsra Suresi: âyet : 36) buyurmuştur, diye zikretmiştir.

“Muhyiddin-i İbnü’l-Arabi hal ve ilim cihetinden tarikatın şeyhidir ilh...” Tarikat; Allah Teâlâ’ya ulaşmak arzusuyla menzillerden geçerek, makamlarda yükselerek giden kimselerin takib ettikleri hususi yoldan ibarettir.

Ehl-i Hakk’a göre hal: Sırf Hakk’ın lütfün dan kalbe gelen neşe, hüzn, sıkıntı, ferahlık gibi şeylerdir ki, bunlar insanın kendi kendine elde ettiği hallerden olmayıp, Hakk’tan kalbe gelen hallerdir.

Makam: Allah yolcusunun manevi menziline denir ki, çalışma neticesinde elde edilir.

İlim : Gerçeğe uygun olan kesin inanç dan ibarettir.

“Erbab-ı hakayık ilh...” Hakikat: Allah Teâlâ’nın sırlarını kalp ile müşahade etmekten ibarettir. Hakikat, manevi bir sırdır ki, onun sınırı ve ciheti yoktur. Şeriat, tarikat ve hakikat bir mânayadır. Allah Teâlâ’ya giden yolun bir zâhiri, bir de bâtını vardır. Zâhiri: şeriat ile tarikattır. Batını ise; hakikattir. Şeriat ile tarikattaki hakikatin gizli olması, sütte kaymağın gizli olması gibidir. Sütü yaymadan kaymağını elde etmek mümkün değildir. Şeriat, tarikat ve hakikatten maksat, kulun kendisinden istenilen şekilde kulluk vazifesini yerine getirmesinden ibarettir.” (İbn-i Abidin, dürrul muhtar, c: 4 sh: 238,239).

Hulasa İbn-i Abidin’in (rahmetullahi aleyh) haşiyesinden anlaşılan İbn-i Arabî kaddesellâhü sırrahu’l azîzin şeriat’e uygun olmayan sözlerinin kendisine ait olmayıp İslâm düşmanı Yahudiler tarafından uydurularak onun eserlerine ilave edilmiş olmasıdır. Ancak bu sözlerin kendisi tarafından söylendiğini farz-ı muhal etsek dahi gerek İmam-ı Rabbanî kaddesellâhü sırrahu’l azîzin, gerekse İbn-i Abidin’in (rahmetullahi aleyh) işaret ettiği gibi onun şeriate uygun olmayan sözlerini okumayıp (ki bu gibi sözleri okumak izah edildiği gibi caiz değildir) orta yol üzere olmaktır.

(<http://makalat.net/muhiddin-ibn-i-arabi.html>)